

VSS je tokom 2013. godine zbog nove mreže sudova doneo Pravilnik o kriterijumima za premeštaj sudije u drugi sud u slučaju ukidanja pretežnog dela nadležnosti suda za koji je izabran.²⁵² Prvi kriterijum je saglasnost sudija, drugi je prebivalište zaposlenih i treći dužina sudijskog staža. Ovi kriterijumi se takođe odnose i na ostale zaposlene u sudovima.

Kao garancija nepristrasnosti suda, u pravu Srbije predviđeno je više razloga zbog kojih se sudija može izuzeti iz postupka. Razlozi za izuzeće uglavnom se odnose na sukob interesa. Izuzeće traži sam sudija, a mogu ga tražiti i stranke. O zahtevu za izuzeće odlučuje predsednik suda. Prema članu 22 Zakona o sudijama sudija nije dužan da predsedniku suda i drugim sudijama objašnjava svoja pravna shvatanja i činjenično stanje, osim u obrazloženju odluka ili ako to zakon posebno nalaže, čime se obezbeđuje međusobna nezavisnost sudija.

Zakon o sudijama propisuje da se predmeti dodeljuju isključivo na osnovu oznake i broja predmeta, prema redosledu koji se unapred utvrđuje za svaku kalendarsku godinu. Izričito se propisuje da redosled predmeta ne zavisi od ličnosti stranaka i okolnosti predmeta. Niko nema pravo da sudska veća obrazuje i predmete dodeljuje mimo rasporeda poslova i redosleda prijema (čl. 24). U skladu sa Sudskim poslovnikom, sudiji predmet može biti oduzet zbog disciplinskog prekršaja neopravdanog odugovlačenja postupka (čl. 25, st. 2).

Ne koriste svi sudovi u Srbiji automatizovani sistem dodele predmeta pošto se u nekim sudovima predmeti dodeljuju prema abecedom redu i godišnjem rasporedu koji donosi predsednik suda. Izveštaj o skriningu navodi da je potrebno ojačati sistem odgovornosti predsednika sudova i tužilaca kako bi se osigurao integritet i transparentnost sistema automatizovane dodele predmeta. Ovakva dodela predmeta posebno ugrožava nezavisnost sudova sa malim brojem sudija gde je vrlo lako predvideti kod kojeg sudije će doći predmet. To se posebno odnosi na situacije kada predsednik suda i tužilac koristi svoja ovlašćenja da dodeli predmet mimo onoga što je odredio informatički sistem.

Na nezavisnost pravosuđa svakako utiče i finansijska zavisnost od drugih grana vlasti. Visoki savet sudstva i Državno veće tužilaca nastavili su da dele odgovornost sa Ministarstvom pravde u pogledu planiranja budžeta, izvršenja i nadzora.

Iz tog razloga je neophodno kako se i navodi u Izveštaju o skriningu osigurati dovoljne administrativne kapacitete i finansijska ovlašćenja nad sopstvenim budžetom što bi omogućilo Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaca da delotvorno vrše svoje funkcije. Osnovno načelo u njihovom radu treba da bude transparentnost i institucionalna odgovornost.

5.3.4. Pritisci na pravosuđe.

Integritet i nezavisnost pravosuđa često se dovodi u pitanje nepromišljenim, često i nezakonitim postupcima predstavnika izvršne vlasti. Najave hapšenja, ishoda suđenja, kršenja pretpostavke nevinosti, samo su deo uobičajene prakse. Ovakvo ponašanje političara ruši slabo poverenje građana u pravosuđe i stvara utisak zavisnosti pravosuđa od izvršne vlasti.